

УДК 94(477)8

Гумен Ю., к.і.н., доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

**ПРОБЛЕМИ ТА ДОСВІД ОРГАНІВ ВЛАДИ У ВИРІШЕННІ
УРБООЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ В 1960 -
1990 РР.**

Humen Yu., Ph.D., Assoc. Prof.

**GOVERNMENT'S EXPERIENCE IN SOLVING URBAN ENVIRONMENTAL
PROBLEMS IN WESTERN REGION OF UKRAINE IN 1960-1990**

Протягом багатьох століть перебуваючи в складі різних держав Західна Україна сформувала свої особливості регіонального розвитку, звичаєвий уклад, розміщення продуктивних сил тощо. Особливо характерною ознакою західно-українських земель - відсутність великих густозаселених міст. Сільське населення тут традиційно домінувало над міським. Міста, переважно малі та середні, сформувалися ще в епоху середньовіччя та характеризувалися розвинутою переробною галуззю та обслуговували сільського-господарських виробників. Виняток становили традиційні індустріальні центри газо-нафтопереробної промисловості Львівської та Івано-Франківської областей, де використовувались незначні природні поклади

Початок 60 -х років 20 століття докорінно змінив сформований віками традиційний устрій розміщення продуктивних сил регіону, замість традиційно домінуючого сільського господарства на західно-українських землях розпочалась масова індустріалізація, що зумовила різкий зріст міського населення. З'явилися нові міста в місцях компактного розміщення природних ресурсів, зокрема міста - Нововолинськ (Волинської області), Новий Розділ, Новояворівське (Львівської) та інші. Будівництво нових промислових об'єктів відбувалося на кошти союзних та республіканських міністерств, котрі були зацікавлені, в першу чергу, в якнайшвидшому будівництві об'єкту та втриманні результатів його роботи. Дуже часно проектні інститути помилялися в процесах розробки технологічних процесів, особливо на підприємствах хімічної промисловості [1, стор. 38]. Подібні прорахунки можна пояснити плановими методами ведення народного господарства. Виконання та перевиконання планових показників активно заохочувалося органами державної влади усіх рівнів. Термін –“Соціалістичне змагання” став основною характеристикою індустріальних процесів в Західному регіоні України. Згідно з Указом Верховної Ради УРСР у грудні 1962 р. на території республіки було утворено 7 економічних районів. До цього (з 1957 р.) було 14 адміністративно – економічних районів. Західний регіон України увійшов до Львівського економічного району [2, стор. 273]. Урбоекотологічні проблеми в Західному регіоні України поглиблювались паралельно з введенням додаткових потужностей на виробничих підприємствах. Пріоритетним завданням діяльності місцевих органів влади було забезпечення сталого промислового розвитку області. Тай фактичне керівництво зосереджувалося в руках тих самих директорів великих промислових підприємств. Звідси й вирішення першочергово проблем виробництва, а згодом і його негативного впливу на довкілля. Виробничі підприємства працювали також на поповнення бюджету області, а тому, в багатьох випадках, органи місцевої влади дуже часто “закривали очі” на кричущі порушення природоохороного законодавства. Ну, а єдиний приклад закриття місцевою владою екологічного небезпечного виробничого об'єкту на Закарпатті, пояснюється тим, що Береговський шкірзавод –виробництво місцевого значення [3, стор. 16].

Надмірна індустріалізація міст Західного регіону України вже на початку 70—х років минулого століття призвела до зношення основних житловокомунальних фондів. Перший секретар обласного комітету Компартії України Володимир Добрик був змушений звернутися з прохальним листом до першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста. Де зокрема зазначив, що в центрі Львова з 3413 будинків 2200 житловою площею 180 тис м² знаходилися в аварійному, чи напіваварійному стані, яких проживало понад 4 тис. сімей Крім цього в підвальних приміщеннях -220 сімей [4, стор. 150].

Вкрай незадовільно вирішувалися питання спорудження комунікацій при забудові нових житлових масивів міст. Так, Івано –Франківський обком КПУ впродовж шести років безуспішно просив республіканський уряд виділити кошти на реконструкцію водопровідної системи обласного центру [5, стор. 151- 154].

Наприкінці 80-х років минулого століття місцеві органи влади Західного регіону України займають більш принципову позицію щодо вирішення урбоекологічних проблем. Повштовхом до таких дій стала демократизація суспільного життя та зростання громадської активності населення. Яскравим прикладом зростання ваги екологічних проблем, особливо в постчорнобильський період є прийняття постанови бюро Рівненського обкому Компартії України “Про недоречність нарощування потужностей на Рівненській АЕС та необхідність зупинки її подальшого будівництва” в квітні 1989 р. Підставою прийняття даного рішення були багаточисельні протести трудящих області, стурбованих екологічною обстановкою та небезпекою втрати історико-культурних пам’яток на півночі області [6, стор. 170] . Органи місцевої влади, як все населення регіону, пройшли нелегкий шлях у усвідомлення, сприймання та занепокоєння погіршенням екологічної ситуації в містах регіону, що зумовлювалась наслідками проведення індустріалізації в 60-90 рр. минулого століття. Тодішнє законодавство не надавало широких повноважень місцевій раді, а отже реального впливу на вирішення суспільно – значимих проблем місцеве керівництво не мало. Головною проблемою, що поглибила урбоекологічні проблеми, як на Західній Україні, так по всій державі, була, власне сама суть командно-адміністративною системи.

Інтенсивне зростання міст та розбудова їх промислового потенціалу відбувалося всупереч природно--історичних закономірностей розвитку регіонів України та західного зокрема. Протягом довгого часу значна частина міського населення не усвідомлювала свою соціальну приналежність. А стрімке зростання міст, на жаль, не переростало в їх якісний розвиток. Система органів місцевої влади не відображала реальні суспільно-політичні настрої населення. Влада, з одного боку дбала про розбудову промислових підприємств та збільшенням їх потужності, а з іншого намагалась вирішувати екологічні проблеми, що виникали за наслідками їх роботи. Особливо катастрофічною була ситуація в містах де на відносно не велику кількість населення працювало потужне виробництво. Де практично все працездатне населення працює на даному промисловому об’єкті, а отже місцева влада це те ж керівництво заводу. Чи зацікавлена така влада вирішувати екологічні проблеми, чи нарощувати екстенсивне виробництво? Щодо обласних чиновників, то в цих інтерес розгортання також прилівелює над інтересом збереження. Загалом основними перепонами, що заважали місцевій владі раціонально вирішувати урбоекологічні проблеми в 60-90 рр. минулого століття:

- ✓ Обмежені законом повноваження;
- ✓ Відсутність поняття – міська територіальна громада;
- ✓ Командно адміністративна суть місцевої влади;
- ✓ Проведення загально –державної політики інтенсивної індустріалізації;
- ✓ Обмеженість бюджетних коштів;

- ✓ Невисокий фаховий рівень кадрів у вирішенні екологічних проблем;
- ✓ Обмеженість наявних ресурсів;
- ✓ Ідеологічна обмеженість органів місцевої влади.

Формування досвіду органів місцевої влади Західного регіону України відбувалося через подолання цих перепон та зміни соціально-політичних орієнтирів суспільства наприкінці 80 початку 90 років минулого століття.

Література

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі ЦДАГОУ), ф.-1, о.-31, спр. –3692;
2. Українська радянська енциклопедія Т.17 .—К., 1965;
3. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВУ), ф.-4778, о.-1, спр.—354;
4. ЦДАГОУ, ф.-1, о.-32, спр.—496;
5. ЦДАГОУ, ф.-1, о.-32, спр.—496;
6. ЦДАГОУ, ф.-1, о.-31, спр.—2296.

УДК 504.05

Данілевська О., науковий співробітник

Науково-дослідний центр гуманітарних проблем, Україна

ЧОРНОБИЛЬСЬКА КАТАСТРОФА – ТРАГІЧНИЙ УРОК ЛЮДСТВА (ДО 35-Ї РІЧНИЦІ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС)

Danilevskaya O.

THE CHERNOBYL DISASTER IS A TRAGIC LESSON FOR HUMANITY (TO THE 35TH ANNIVERSARY OF THE CHERNOBYL ACCIDENT)

26 квітня 2021 року виповнюється 35 років від дня найстрашнішої і найбільш руйнівної за своїми наслідками для людства техногенної катастрофи – аварії на Чорнобильській атомній електростанції (ЧАЕС). Вона вважається найбільшою катастрофою за всю історію ядерної енергетики, як за кількістю загиблих і потерпілих від її наслідків людей, так і за економічним збитком.

Проаналізувавши причини трагедії та заходи вжиті для захисту населення та території, а також щодо ліквідації наслідків аварії, враховуючи вимоги сучасних керівних документів, можна констатувати, що під час експлуатації та ліквідації наслідків аварії були порушені основні заходи цивільного захисту на ЧАЕС: моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій; державний нагляд за дотриманням та виконання вимог у сферах техногенної та пожежної безпеки; своєчасне оповіщення та інформування населення, організація евакуації; радіаційний захист; своєчасне навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях тощо. Саме на ці заходи необхідно звернути увагу керівництва держави та міністерств при експлуатації потенційно небезпечних об'єктів.

Осмилюючи сьогодні всі події, пов'язані з розвитком та випробуванням атомної енергетики, з усіма причинами та наслідками, доходимо надзвичайно важливих висновків щодо моральних засад побудови людських стосунків і суспільства взагалі, яке створило штучне техногенне середовище, а також ступінь зацікавленості й відповідальності інститутів влади.

Чорнобильська катастрофа порушила фундаментальні основи людства в духовному, соціальному, економічному та медичному аспектах. Проблеми, що вона породила, з роками не зникають, вони трансформуються в інші форми, а деякі, передусім соціальні – загострюються. Перед нами великий і складний комплекс